

Vilniaus universiteto Onkologijos instituto
direktorius pavaduotojo mokslui ir mokymui,
vyriausiojo mokslo darbuotojo,
gamtos mokslų daktaro

VYDMANTO ATKOČIAUS MOKSLINĖ BIOGRAFIJA

Vydmantas Atkočius, ilgametis Vilniaus universiteto Onkologijos instituto darbuotojas, gamtos mokslų daktaras, biofizikas, specializavęsis medicininės fizikos ir klinikinės radiobiologijos srityse (jis – vienas iš tų, kurie aktyviai dalyvavo pradedant vystyti šiuolaikinę medicininę fiziką Lietuvoje), švenčia savo 60-ies metų Jubiliejų.

Vydmantas Atkočius gimė 1950 metų lapkričio 9 d. gražiam Anykščių rajono Debeikių kaime mokytojų – istoriko ir geografas – šeimoje. Tėvas – Bronius Atkočius, Debeikių pradinės mokyklos direktorius, buvo reiklus sau ir savo vaikams. Taigi ir Vydmantas, vyriausiasis tarp 6 vaikų, išsiugdė stiprų atsakomybės jausmą. Mama – Pranė Atkočienė (Karvelytė), geografe, įskiepijo Vydmantui meilę gamtai, potraukį keliauti. Studijų metais ir po jų Vydmantas pasiekė Karpatų, Tian Šanio, Kaukazo, Uralo, Pamyro kalnus, tapo kalnų turizmo B grupės Lietuvos čempionu. Su Vilniaus universiteto žygeiviais išmaišė istorines Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemes Baltarusijoje, Kaliningrado srityje. Šiose kelionėse susipažino su būsimąja savo žmona Eugenija Šabanavičiūte. Atkočių šeima išaugino tris vaikus: dukrą – Giedrę ir sūnus – Justą ir Kostą, jau sulaukė dviejų anūkų – Viltės ir Mykolo.

Šiaurės Tian Šanio kalnuose, 1975 m.

Anykščių J. Biliūno vidurinę mokyklą Vydmantas Atkočius baigė 1967 metais. Jau mokantis mokykloje išryškėjo imlus bei pagaulus Vydmanto protas. Jam viskas buvo įdomu (kas išliko iki šiolei): fizika, matematika, kalbos, jis azartiškas sportininkas – žaisdamas krepšinį gynė mokyklos, o vėliau ir Kauno medicinos instituto garbę.

Baigęs vidurinę mokyklą tais pačiais metais įstojo į Kauno medicinos instituto Gydomojo fakulteto Biofizikos skyrių. Tai buvo paskutinioji biofizikų laida šioje mokymo įstaigoje. Atlikdamas praktiką Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institute susidomėjo radiacine medicinos fizika ir 1973 metais, baigęs Kauno medicinos institutą, atvyko dirbti į minėtą institutą, kuriame sėkmingai darbuojasi iki šiolei. Kaip perspektyvus specialistas, Vydmantas Atkočius gerai suprato, kad, kaupiantis klinikinės radioterapijos patirčiai, įvairiems piktybiniams navikams sunaikinti reikalingos radiobiologiškai pagrįstos individualizuotos technologijos, o radiacinė medicinos fizika yra efektyvių spindulinės diagnostikos ir gydymo metodų bei technikos kūrimo variklis. Taigi tolesnę savo profesinę veiklą Vydmantas Atkočius ir sieja su radiacine medicinos fizika bei radiobiologija.

Lietuvos medicinos darbuotojų turistų sėskrydyje, 1993 m.

Mokslinę karjerą Vydmantas Atkočius pradėjo kaip vyresnysis specialistas, kuriuo dirbo Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institute nuo 1973 iki 1983 metų. Vėliau, kaip gabus, iniciatyvus ir kūrybingas darbuotojas, sėkmingai kopė šiame institute karjeros laiptais: tapo vyresniuoju moksliniu bendradarbiu ir Radiologijos skyriaus vedėju. 1990 metais, reorganizavus Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institutą ir Kliniką prie jo į Lietuvos onkologijos centrą, Vydmantas Atkočius dirbo šio Centro Medicinos fizikos ir radiobiologijos laboratorijos, tuo metu vienintelės Lietuvoje, vedėju, o 1997 metais tapo Radiacinės saugos, medicinos fizikos ir radiobiologijos skyriaus vedėju.

Supratęs, kad jį labiau domina mokslinė veikla, tolesnę savo gyvenimo kelią glaudžiai sieja su moksline veikla bei jos organizavimu. Suteikęs Lietuvos onkologijos centrui mokslinės įstaigos statusą Vydmantas Atkočius nuo 2000 metų ėjo mokslinio sekretoriaus, o nuo 2002 metų – ir vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas. Valstybinę mokslo įstaigą Lietuvos onkologijos centrą reorganizavus į Vilniaus universiteto Onkologijos insti-

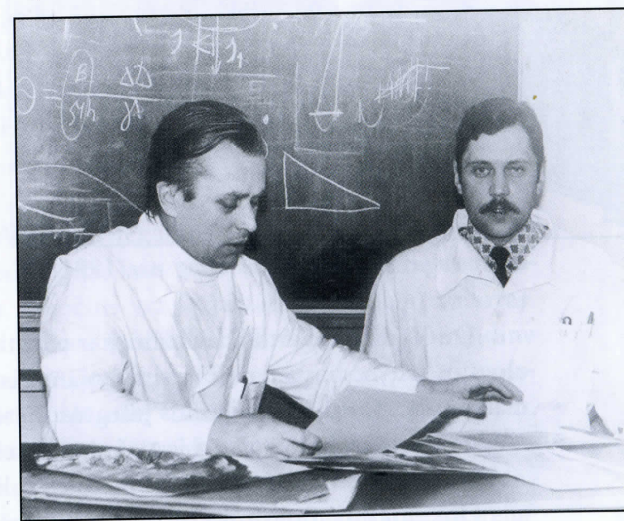
tutą, Vydmantas Atkočius sėkmingai vadovauja Instituto Mokslinių tyrimų centrui, o nuo 2010 metų yra Vilniaus universiteto Onkologijos instituto direktoriaus pavaduotojas mokslui ir mokymui.

Greta plačios veiklos, susijusios su mokslinio darbo organizavimu, Vydmantas Atkočius atlieka ir tiesioginį mokslinį tiriamąjį darbą. Pagrindinių mokslinių krypčių spektras platus: radiacinė medicinos fizika, radiacinė sauga ir radiobiologija, radioterapija.

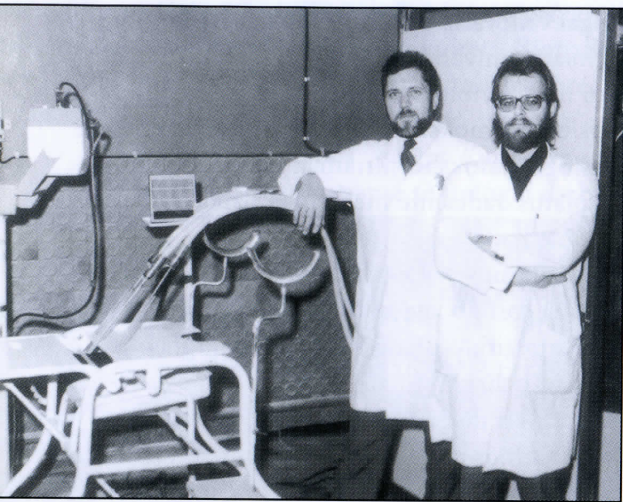
Radiacinės medicinos fizikos praktinio pritaikymo onkologijoje pradžia yra rentgeno ir kobalto-60 gama spinduliavimo dozimetrija, kai Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institute pradėta naudoti rentgeno ir distancinės gama terapijos aparatas, o radiacinės fizikos metodai spindulinėje diagnostikoje pradėti plačiai naudoti diegiant į kliniką elektrorentgenografijos bei elektrorentgenoskenografijos metodus. Vydmantas Atkočius aktyviai dalyvauja pritaikant šiuos metodus bei kuriant elektrogamagrafijos metodiką, skirtą gama spinduliavimo lauko verifikacijai ir topometrijai. Už šiuos darbus 1983 metais jam suteikta jaunųjų mokslininkų premija. 1986 metais buvusios Tarybų Sąjungos Medicinos akademijos Medicininės radiologijos moksliniame tiriamajame institute (Obninskas) Vydmantas Atkočius apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „Fizikiniai–techniniai ir radiobiologiniai elektrografijos metodo taikymo piktybinių navikų spindulinėje terapijoje aspektai“.

Taikomoji navikų terapija buvo viena pagrindinių mokslinių krypčių Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institute. Susintetinta ir iširta dau-

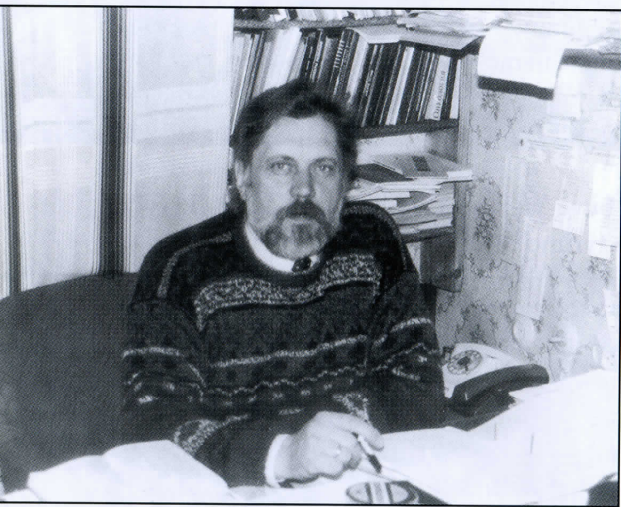
giau kaip 500 įvairios cheminės struktūros priešnavikinių junginių, 22 jų tirti ikiklininiu lygiu, 16 veiksmingų preparatų tirti kliniškai. Tarp tokių buvo susintetinti ir selektyviai besikaupiantys piktybiniuose navikuose ličio ir boro cheminiai junginiai. Šių junginių tyrimuose aktyviai dalyvavo ir Vydmantas Atkočius. Iširtas jų toksiškumas ir priešnavikinis veiklumas, 14 MeV energijos neutronais švintinti įskiepyti žiurkių navikai, sukurtos neutronų sugertos

Dalykinis pokalbis su prof. Viktoru Mamontovu, 1973 m.

Su dr. Ernestu Janulioniu prie brachiterapijos aparato, 1992 m.

Prie vieno iš savo mokslinių straipsnių, 1994 m.

Dr. Vydmanto Atkočiaus žinios ir patirtis radiacinės fizikos ir radiobiologijos srityse buvo naudingos plėtojant distancinę piktybinių navikų gamaterapiją. Kartu su kolegomis įdiegtos metodikos, iš esmės sumažinusios medicinos personalo apšvitą jonizuojančiąja spinduliuote.

Naujos spindulinės terapijos plėtotės galimybės atsivėrė, kai 1979 metais Onkologijos mokslinio tyrimo institutas persikėlė į Santariškes. Diegiant dozimetriškai, radiobiologiškai ir eksperimentiškai pagrįstas speci-

dozės įvertinimo ir matavimo metodikos, panaudojant 14 MeV deuterio-tričio neutronų generatoriaus bei Po-Be šaltinio neutronus, gautos fizinių bei biologinių objektų ir fantomų neutronogramos. Įgytas patyrimas labai padėjo Vydmantui Atkočiui ir jo kolegoms (K. P. Valuckas, V. Špikalovas, A. Burneckis, E. Janulionis, V. Sinkevičius, R. Mickevičius) 1985 metais kuriant kalifornio-252 neutronų spindulinės terapijos taikymo technologinę-apšauginę bazę bei vėliau įdiegiant ertminės ir audininės brachiterapijos metodikas įvairių lokalizacijų piktybiiniams navikams gydyti. Būtent šiuolaikinės radiacinės medicinos fizikos ir radiobiologijos žinios bei metodikos padėjo šiuo metodu efektyviai gydyti šimtus pacientų. Vydmanto Atkočiaus iniciatyva šiandien retrospektyviai analizuojami duomenys apie minėtu metodu gydytus pacientus. Daktaras aktyviai dalyvauja vykdant šį darbą.

alias spindulinės terapijos metodikas aktyviai dalyvauja ir dr. Vydmantas Atkočius. Tarp tokių metodikų buvo: paraortinių limfmazgių švitinimo tausoiant sveikus pilvo organus ir audinius; gerklių vėžio gama terapijos tausoiant burnos ertmės gleivinę; galvos ir kaklo piktybinių navikų dinaminio hiperfrakcionavimo; gimdos kaklelio, gimdos kūno, stemplės ir tiesiosios žarnos vėžio neutronų brachiterapijos; gimdos kūno vėžio kobalto-60 ertminės ir suderintos terapijos; tiesiosios žarnos, gimdos kūno priešoperacinės akceleruotos stambiafrakcinės terapijos bei intraaudininės spindulinės terapijos, gydant kobalto-60 ir kalifornio-252 strypeliniais bei lanksčiais šaltiniais krūtų, burnos ertmės gleivinės, odos, lūpos piktybinius navikus bei metastazes makštyje, ir kitos. Suprantama, kad šis kruopštaus ir įtempto darbo etapas turėjo įtakos ir tolesniems dr. Vydmanto Atkočiaus darbams.

Už darbus fotodinaminės navikų terapijos srityje daktarui Vydmantui Atkočiui ir bendraautoriams 1993 metais buvo įteikta JAV mokslininko T. Maimano premija. 1994 metais Europos radioterapeutų ir onkologų sąjungos metiniame suvažiavime Granadoje (Ispanija) bei 2002 metais 3-jame Baltijos šalių kongrese Rygoje (Latvija) Vydmanto Atkočiaus ir bendra autorių pranešimai apie vėžio gydymą kaliforniu-252 buvo pripažinti geriausiais.

Apie platų domėjimosi sričių (medicinos fizika, spindulinė terapija, eksperimentinė ir klinikinė radiobiologija, elektroradiografija, individuali ir klinikinė dozimetrija, kalifornio-252 neutroninė ir fotoninė brachiterapija) spektrą ir kūrybingą įnašą į minėtų mokslinių sričių plėtrą rodo išradimas „Priešinės liaukos vėžio diferencinės diagnostikos būdas“ ir 63 kartu su bendra autoriais sukurti racionalizaciniai pasiūlymai. Būdamas aukščiausios kategorijos klinikinis radiobiologas savo racionalizacinius pasiūlymus sėkmingai įdiegė į kasdienę klinikinę praktiką taip padėdamas mūsų pacientams.

Rašant apie Vydmantą Atkočių, negalima nepaminėti ir jo domėjimosi mokslinių tyrimų metodologija, kuri atsispindi jo mokinių moksliniuose darbuose. Vydmantas Atkočius yra 9 daktaro disertacijų vadovas. Daugumos tų disertacijų tematika susijusi su piktybinių navikų spinduline terapija bei pacientų radiacine apšvita. Susipažinus su disertacijomis matyti minties tęstinumas bei originalumas, už ką vadovas pelnė pagarbą ir, svarbiausia, ne tą formalią, kurią atneša titulai. Dr. Vydmantas Atkočius niekada nesivaikė ir nesivaiko garbės, titulų, o jo pagalba bei patarimai jaunajam mokslininkui yra esminiai, verčiantys susikaupti, iš naujo permąstyti savo mokslinius teiginius. Vydmantas nemėgsta klausytis ilgų kalbų,

prisiimti formalių įsipareigojimų, o dalykinius įsipareigojimus stengiasi vykdyti greitai, nes pasižymi griežta logika, kuri padeda jam padaryti staugius ir taiklius sprendimus.

Daktarą mėgsta studentai. Jis įdomiai skaito paskaitas Vilniaus universiteto medicinos fakulteto studentams ir rezidentams. Padėjo daug pastangų, kad Vilniaus universiteto Medicinos fakultete būtų įsteigta medicinos fiziko specialybė, o tada sėkmingai įsitraukė į pedagoginę veiklą ruošiant minėtus specialistus. Yra parengęs kartu su bendraautoriais vadovėlį „Įvadas į radiobiologiją“ bei mokomąją knygą „Spindulinė navikų terapija“. Šiose knygose išdėstyti šiuolaikinės medicinos fizikos, radiobiologijos pagrindai, pateikta medžiaga apie naujausius spindulinės terapijos aparatus, aprašytos naujausios spindulinės terapijos metodikos, jų galimybės gydant onkologinėmis ligomis sergančius pacientus. Lietuvoje yra senos onkologinių pacientų gydymo tradicijos, tarp jų ir spindulinės terapijos, todėl mokomojoje knygoje pateikti duomenys apie spindulinės terapijos vystymosi etapus, raidą ir pasiekimus Lietuvoje. Dr. Vydmantas Atkočius vertina žinių perimamumą, didžiujasi savo mokytojais ir vyresniaisiais kolegomis, jų pasiekimais ir visa tai stengiasi perduoti jaunimui.

Tiek anksčiau, tiek dabar dr. Vydmantas Atkočius yra veržlus, energingas, siekiantis tobulėti. Apie tai liudija stažuotės Maskvos specialistų tobulinimosi institute (Rusija, 1979), St. Rafaelio universitetinėje ligoninėje (Belgija, 1990), Oksfordo universitete (D. Britanija, 1993), „Abdus Salamo“ tarptautiniame teorinės fizikos centre (Italija, 1995), Lugano institute (Šveicarija, 1997), Leidos (Ispanija, 2000) ir Pekino (Kinija, 2007) universitetuose.

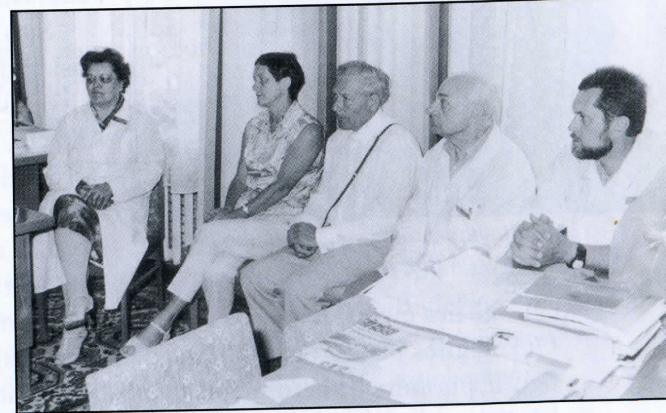
Apie dr. Vydmanto Atkočiaus platų interesų ratą byloja ne tik jo darbas Vilniaus universiteto Onkologijos institute, bet ir visuomeninės pareigos. Būdamas gamtos mokslų daktaras, Vydmantas Atkočius yra ne tik Europos radioterapeutų ir onkologų sąjungos, Tarptautinės kalifornio-252 neutronų spindulinės terapijos draugijos, Lietuvos spindulinės terapijos sąjungos, Lietuvos onkologų draugijos, bet ir Tarptautinės medicinos fizikų bei Lietuvos radiacinės saugos draugijų narys, taip pat Lietuvos medicinos fizikų ir medicinos inžinierių asociacijos pirmininkas.

Apie Vydmantą Atkočių jo ilgametis bendražygis Spindulinės ir medikamentinės terapijos centro vadovas daktaras Eduardas Aleknavičius rašo taip: „Ilgą laiką tiek radiobiologijos, tiek medicinos fizikos mokslas ir praktika buvo atsitiktinė, empiriška, epizodinė. Nebuvo specialistų ruošimo ir mokymo sistemos, nebuvo profesionaliai paruoštų medicinos fizikų. Retas fizikas ar biofizikas pasirinkdavo tada nežinomą, nepopuliarią me-

dicinos fiziko specialybę radioterapijoje. Pirmieji specialistai, kurie nutarė paskirti savo gyvenimą radioterapijai, buvo pasišventę žmonės, matantys toli į priekį, suprantantys, kad be radiobiologijos, medicinos fizikos negali būti ir nebus progreso radioterapijoje. Jie matė, kad radioterapija taps svarbiu onkologinių ligonių gydymo metodu. Vienas iš tokių žmonių yra Vydmantas Atkočius, kuris suprato medicinos fizikos svarbą radioterapijoje, matė jos vystymosi perspektyvas. Tam jis nuo pat pradžių paskyrė savo gyvenimą. Ypač svarbu, kad jis juto būtinybę sujungti praktinį medicinos fiziko ir mokslininko darbą. Vydmanto Atkočiaus veikla nuo pat mūsų Instituto įsikūrimo buvo susijusi su radiobiologijos, medicinos fizikos pagrindų kūrimu Institute, kartu ir Lietuvoje. Jis buvo vienas iš tų kelių specialistų Lietuvoje, kurie daug metų kūrė šias tarnybas. Jis aktyviai dalyvavo kuriant Lietuvos spindulinės terapijos sąjungą (keletą kartų buvo išrinktas šios sąjungos prezidentu), kuri tapo Europos radioterapeutų asociacijos nare bei Lietuvos medicinos fizikų ir biomedicinos inžinierių asociaciją (dabar yra šios asociacijos prezidentas). Jo pastangų dėka buvo paruoštas bendras su TATENA projektas atnaujinti spindulinės terapijos įrangą Vilniaus uni-

Su kolegomis klinikistais, 1979 m. Pirmoje eilėje iš kairės: prof. Konstantinas P. Valuckas, dr. Eleonora Karosienė, prof. Albertas Telyčėnas

Gladžiai bendradarbiauta su Magdeburgo medicinos akademijos specialistais, 1977 m. Iš kairės: prof. Laima Griciūtė, prof. Jutta Freitag, prof. Giunteris Freitag, prof. Pranas Baltrušaitis

versiteto medicinos fiziko specialybę radioterapijoje. Pirmieji specialistai, kurie nutarė paskirti savo gyvenimą radioterapijai, buvo pasišventę žmonės, matantys toli į priekį, suprantantys, kad be radiobiologijos, medicinos fizikos negali būti ir nebus progreso radioterapijoje. Jie matė, kad radioterapija taps svarbiu onkologinių ligonių gydymo metodu. Vienas iš tokių žmonių yra Vydmantas Atkočius, kuris suprato medicinos fizikos svarbą radioterapijoje, matė jos vystymosi perspektyvas. Tam jis nuo pat pradžių paskyrė savo gyvenimą. Ypač svarbu, kad jis juto būtinybę sujungti praktinį medicinos fiziko ir mokslininko darbą. Vydmanto Atkočiaus veikla nuo pat mūsų Instituto įsikūrimo buvo susijusi su radiobiologijos, medicinos fizikos pagrindų kūrimu Institute, kartu ir Lietuvoje. Jis buvo vienas iš tų kelių specialistų Lietuvoje, kurie daug metų kūrė šias tarnybas. Jis aktyviai dalyvavo kuriant Lietuvos spindulinės terapijos sąjungą (keletą kartų buvo išrinktas šios sąjungos prezidentu), kuri tapo Europos radioterapeutų asociacijos nare bei Lietuvos medicinos fizikų ir biomedicinos inžinierių asociaciją (dabar yra šios asociacijos prezidentas). Jo pastangų dėka buvo paruoštas bendras su TATENA projektas atnaujinti spindulinės terapijos įrangą Vilniaus uni-

versiteto Onkologijos institute bei paruoštas ir įvykdytas buvusios Tarybų sąjungos šalių radioterapeutų kvalifikacijos kėlimo projektas.“

Kas gali geriau pažinti Vydmantą kaip žmogų negu jo artimieji. Žmonos sesuo Bronė, skirdama Vydmantui gražiausius žodžius ir linkėjimus, sako: „Vydmantas – tarsi nuoga tiesa, kurią apvilkti turėsi pats, įsigilinęs ir supratęs dažnai labai tiesmukiškai ar net karčiai pasakytus žodžius. Tačiau juose nebus nei veidmainystės, melo, nei pavydo, nei beprasmės paguodos. Tai bus užuomina, kad neturi pasiduoti silpnumui, nevilčiai, menkystei ar apatijai“.

Skaitomas pranešimas Pasaulio lietuvių kongrese Vilniuje, 1995 m.

Kad Vydmantas taptų tokiu žmogumi, kurį pažįstame šiandien, didelės įtakos turėjo jo mamytė, be galo širdingas ir kuklus žmogus; didelis čia ir jo žmonos, tikros bendražygės, nuopelnas.

Artėjant brandžiam amžiui Vydmantą vis labiau traukia gyvenimas gamtoje, rami kaimo sodybos aplinka, paprasti darbai, nuoširdus bendravimas su kaimo žmonėmis.

Šios pratarinės rengėjai džiaugiasi ir didžiuojasi, kad galėjo pasidalyti savo mintimis apie Vydmantą Atkočių, visų mylimą kolegą, draugį, įdomų ir spalvingą žmogų, kuris greta to turi tvirtą charakterį ir valią, aiškius tikslus, sugeba būti reiklus ir griežtas.

60-ties metų Jubiliejaus proga, perduodami viso Vilniaus universiteto Onkologijos instituto sveikinimus, linkime, daktare Vydmantai Atkočiai, ilgų ir prasmingų metų, tegul ir toliau Jūsų atliekami darbai teikia Jums kūrybinio džiaugsmo ir pasitenkinimo, būna naudingi Lietuvos visuomenei ir pirmiausia onkologiniam pacientui. Linkime Jums taip pat stiprios sveikatos, ilgų gyvenimo metų ir didelės asmeninės laimės.

Janina Didžiapetrienė
Simona Rūta Letautienė
Konstantinas Povilas Valuckas
Ernestas Janulionis